

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากปัจจุบันการแข่งขันทางการค้าของโลกได้พัฒนาก้าวหน้ามาก ทำให้ประเทศไทยต้องปรับยุทธศาสตร์ด้านการค้า และการลงทุนเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในยุคของการเปิดเสรีทางการค้า (Free Trade Area) โดยเฉพาะการที่จะพัฒนาภาคเหนือตอนบนให้เป็นศูนย์กลางการค้าระดับภูมิภาคหรือสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ (Economic Quadrangle) ทำให้การค้าสินค้าเกษตรมีแนวโน้มการแข่งขันที่ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น กอปรกับมาตรการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศได้เข้ามามีส่วนทำให้ผลผลิตทางการเกษตรภายในประเทศประสบปัญหาด้านการส่งออก ทั้งด้านปริมาณและราคาปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อเป็นลูกโซ่ไปยังเกษตรกร ซึ่งปัจจัยหนึ่งที่รัฐบาลได้ตระหนักและคำนึงถึงปัญหาที่เกิดขึ้น สาเหตุก็คือการขาดการสื่อสารด้านสารสนเทศและเผยแพร่ข้อมูลด้านการเกษตรที่จำเป็นและถูกต้องไปยังตัวเกษตรกรในพื้นที่ให้ทันเวลา ดังนั้นเทคโนโลยีสารสนเทศจึงเข้ามามีบทบาทในหน่วยงานต่างๆของรัฐอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ บทบาทที่เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีส่วนในการดำเนินชีวิตของเราไม่ว่าที่ทำงานหรือที่บ้าน ในชีวิตประจำวันจะเห็นได้ว่าความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล และความสามารถในการส่งหรือสื่อสารข้อมูลได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก ด้วยวิวัฒนาการด้านการสื่อสารโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์ เช่น ราชการจากข่าวโทรทัศน์จะเห็นได้ว่าการสื่อสารที่นำข่าวจากจุดต่างๆ ทั่วโลกเข้ามาพร้อมกันในเวลาเดียวกัน สามารถสื่อสารโต้ตอบและส่งภาพถึงกันได้แม้ว่าจะอยู่คนละสถานที่ห่างไกลกันมาก หรือการส่งข่าวสารในระบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเนื้อความ ภาพเสียงไปให้ผู้อื่น ๆ ได้ โดยเฉพาะระบบเครือข่ายสื่อสารที่เป็นที่รู้จักกันดีในปัจจุบันคือ ระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) ในปัจจุบันภาครัฐและเอกชนได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการตัดสินใจ (Make-decision) โดยการตัดสินใจเป็นกิจกรรมที่สำคัญ ต้องตัดสินใจอย่างถูกต้อง และรวดเร็ว ดังนั้นเราอาจจะกล่าวได้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทสูงชันอย่างมากของคนในสังคม และมีแนวโน้มมากยิ่งขึ้นในอนาคต นับตั้งแต่การผลิต การจัดเก็บ การประมวลผล การเรียกใช้ และการสื่อสารสารสนเทศ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนและการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกันให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ จากสภาพการณ์ดังกล่าว จึงไม่อาจบ่งชี้ได้ว่าสื่อมวลชน รวมทั้งระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่ผลิตขึ้น และจัดส่ง

ไปสู่พื้นที่เป้าหมายนั้น จะตรงกับความต้องการ หรือเกิดประโยชน์แก่เกษตรกรมากน้อยเพียงใด ในส่วนของการส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (บุญสม,2537) กล่าวว่าในการส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร ได้วิเคราะห์พัฒนางานด้านระบบสารสนเทศโดยตลอด เนื่องจากเป็นองค์กรที่มีภาระหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ในการนำความรู้วิชาการด้านการเกษตร ตลอดจนเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่เหมาะสมถ่ายทอดสู่เกษตรกรให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตให้สูงขึ้นสอดคล้องกับแนวทางแก้ปัญหาต่าง ๆ ของเกษตรกร (กรมส่งเสริมการเกษตร,2541) งานส่งเสริมการเกษตรส่วนใหญ่จุ่มงหมายหลักก็คือเกษตรกร แต่จำนวนบุคลากรของกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมีอยู่ในขณะนี้ไม่เพียงพอต่อการอำนวยความสะดวกถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตร เพราะด้วยเหตุนี้ จึงได้มีการใช้สื่อมวลชนและระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อช่วยและสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร โดยอาศัยความร่วมมือจากสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ในการผลิตสื่อสารสนเทศ และระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ทั้งในระดับกรม ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด ภายใต้งาน โครงการต่างๆ ซึ่งในการผลิตส่วนใหญ่จะมีความหลากหลายทั้งในชนิด รูปแบบและเนื้อหา ดังนั้นสื่อมวลชนจึงมีฐานะเป็นตัวกลางสำคัญที่จะต้องตอบสนองความต้องการของเกษตรกรเป็นหลักสำคัญ โดยแทนที่สื่อจะเอาความต้องการของผู้ส่งสารเป็นตัวตั้ง สื่อกลับจะต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้รับสารเป็นหลัก ดังนั้นเพื่อช่วยพัฒนาให้การสื่อสารด้านการตลาดของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้ก้าวหน้า จึงจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาถึงความต้องการสารสนเทศผ่านสื่อมวลชน เพื่อจะเป็นข้อมูลที่จะเผยแพร่ข่าวสารการเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและสภาพพื้นที่

จากเหตุผลและความจำเป็นที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ประเภทแปรรูปอาหาร ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 8 กลุ่ม ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับรางวัลสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทแปรรูปอาหารดีเด่น ระดับ 3 ดาว 4 ดาวและ 5 ดาว ประจำปี พ.ศ.2546 ของกรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย และได้รับการเผยแพร่ให้ข้อมูลโดยผ่านทางเว็บไซต์ www.Thaitambon.com ของจังหวัดเชียงใหม่ สำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่ได้จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสมาชิกในการผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ทั้งในส่วนของการผลิต การแปรรูปผลผลิตในท้องถิ่น ระบบการตลาดทั้งในด้านคุณภาพและราคา เพื่อให้บริการเผยแพร่ความรู้ด้านการเกษตรจัดสวัสดิการต่าง ๆ สำหรับสมาชิกร่วมมือประสานประโยชน์กับทางราชการ และหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทั้งนี้เพื่อจะได้นำผลการศึกษาดังกล่าวไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการประชาสัมพันธ์การเลือกผลิตสื่อมวลชน และระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เหมาะสมต่อกลุ่มเกษตรกรและสภาพพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการข้อมูลข่าวสารสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จากสารสนเทศผ่านสื่อมวลชนทั้ง 5 ประเภท ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคมบางประการของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กับความต้องการสารสนเทศผ่านสื่อมวลชน (สื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่อเอกสารเผยแพร่ และระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์)
3. เพื่อศึกษา ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการรับสื่อประเภทต่าง ๆ ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ทั้งสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่อเอกสารเผยแพร่ และระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ มาเพื่อใช้ในการพัฒนาความรู้ด้านการตลาดและการส่งเสริมการเกษตร

ประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัย

ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงความต้องการสารสนเทศผ่านสื่อมวลชน ทั้งสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่อเอกสารเผยแพร่และระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้ตามความเหมาะสมของพื้นที่ โดยรวมถึงเวลาในการออกอากาศ รูปแบบ เนื้อหา และการนำข้อมูลที่ได้รับมาวางแผนเพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย อีกทั้งเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และการสื่อสารข้อมูลสารสนเทศส่วนต่างๆ เพื่อช่วยส่งเสริมความรู้ด้านการตลาด เช่น การขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าประทับตราจังหวัดเชียงใหม่ (Chiang Mai Brand) และส่งเสริมการเกษตรของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ว่ามีอะไรบ้างต้องปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษาดังกล่าว ไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการประชาสัมพันธ์ ของกรมส่งเสริมการเกษตร ตลอดจนจะช่วยให้การเผยแพร่ข้อมูลวิชาการต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อเกษตรกรและสภาพพื้นที่ต่อไป

สมมติฐานของการวิจัย

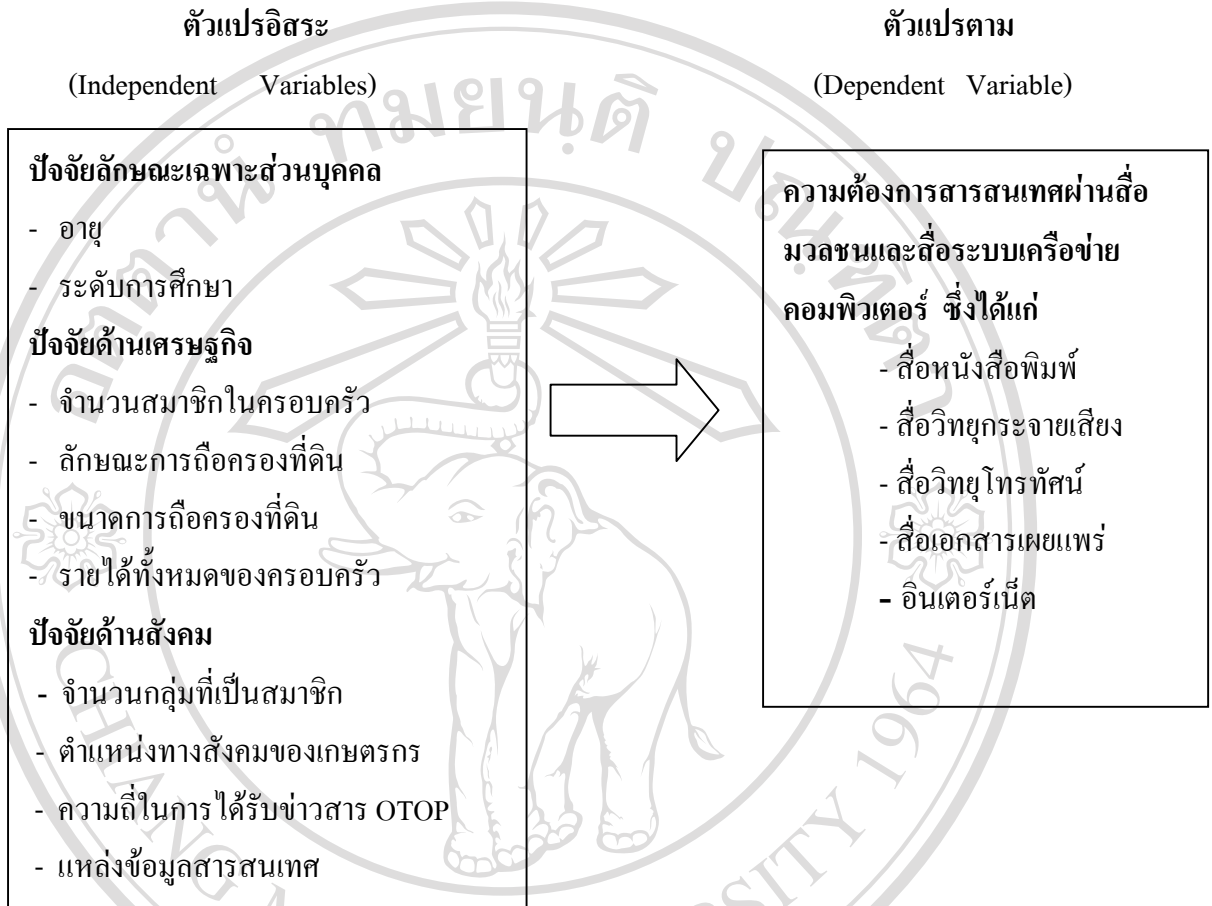
ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว ลักษณะการถือครองที่ดิน ขนาดของการถือครองที่ดิน รายได้ทั้งหมดของครอบครัว การเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกร ตำแหน่งทางสังคม และความถี่ในการได้รับข่าวสารการเกษตรมีความสัมพันธ์กับระดับความต้องการสารสนเทศผ่านสื่อมวลชน ทั้งสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่อเอกสารเผยแพร่ และสื่อระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ประเภทแปรรูปอาหาร ของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงความต้องการสารสนเทศผ่านสื่อมวลชน ทั้งสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่อเอกสารเผยแพร่ และระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ประเภทแปรรูปอาหาร จำนวน 8 กลุ่ม 12 ผลิตภัณฑ์ ในเขต ตำบลของอำเภอต่าง ๆ ของ จังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2546

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

โดยมีกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ดังนี้

นิยามศัพท์

สื่อมวลชน หมายถึง สิ่งที่สามารถนำหรือถ่ายทอดข่าวสารให้แพร่กระจายไปอย่างกว้างขวาง และผู้รับสารจำนวนมากในที่ตั้งต่าง ๆ นั้นสามารถรับข่าวสารนั้นได้พร้อมกันในการวิจัยครั้งนี้ ได้เน้นศึกษาสื่อมวลชน ได้แก่

1. สื่อหนังสือพิมพ์
2. สื่อวิทยุกระจายเสียง
3. สื่อวิทยุโทรทัศน์
4. สื่อเอกสารเผยแพร่
5. สื่อระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ หรืออินเทอร์เน็ต

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง การรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มของเกษตรกรในพื้นที่ ในแต่ละชุมชน ซึ่งสมาชิกจะเป็นชายหรือหญิงก็ได้ที่ทำงานในภาคการเกษตร

หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หมายถึง ภายในหนึ่งตำบล มีผลิตภัณฑ์หลัก หนึ่งผลิตภัณฑ์ (อาจเป็นผลิตภัณฑ์เดี่ยวหรือกลุ่มของผลิตภัณฑ์ก็ได้) โดยผลิตภัณฑ์นั้นต้องมีจุดเด่น มีจุดขาย เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบ ทรัพยากรของท้องถิ่น และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้านหรือตำบล

สื่อภาครัฐใช้ในการส่งเสริมการขาย หมายถึง ตัวเจ้าหน้าที่ หรือชนิดของสื่อ เพื่อการส่งเสริมการขายจากภาครัฐเป็นหน่วยงานจัดทำขึ้นเพื่อการส่งเสริมการขายเพื่อเกษตรกร

สื่อภาคเอกชนใช้ในการส่งเสริมการขาย หมายถึง พนักงาน หรือชนิดของสื่อ เพื่อการส่งเสริมการขายจากภาคเอกชนเป็นหน่วยงานจัดทำขึ้นเพื่อการส่งเสริมการขายเพื่อเกษตรกร

ความต้องการสารสนเทศผ่านสื่อมวลชนของเกษตรกร หมายถึง ความปรารถนาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม ผูกพันกับสิ่งที่ตนต้องการ หรือความอยากได้ในเรื่องการรับสารสนเทศโดยจะรวมถึงเวลาในการออกอากาศ เนื้อหา รูปแบบ ปัญหา และข้อเสนอแนะ ผ่านสื่อมวลชนของเกษตรกร

ความต้องการสารสนเทศผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม หรือผูกพันกับสิ่งที่ตนต้องการ หรือความอยากได้ในเรื่องการรับสารสนเทศโดยจะรวมถึง เนื้อหา รูปแบบ ปัญหา และข้อเสนอแนะ ผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของเกษตรกร

ความถี่ในการได้รับข้อมูลข่าวสารของเกษตรกร หมายถึง ความถี่ในการได้รับข่าวสารการเกษตรของเกษตรกรจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ สื่อบุคคล หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หอกระจายข่าว เอกสารคำแนะนำต่างๆ และอินเทอร์เน็ต ในการวัดระดับความถี่ของการได้รับข่าวสารนั้น ได้กำหนดระดับคะแนนไว้ 4 ระดับ โดยสรุปทุกสื่อ ดังนี้

ได้รับข่าวสารมาก	กำหนดค่าเท่ากับ	3
ได้รับข่าวสารปานกลาง	กำหนดค่าเท่ากับ	2
ได้รับข่าวสารน้อย	กำหนดค่าเท่ากับ	1
ไม่ได้รับข่าวสารเลย	กำหนดค่าเท่ากับ	0

ระดับความต้องการสารสนเทศผ่านสื่อมวลชนของเกษตรกร หมายถึง ความต้องการในการรับข่าวสารสารสนเทศผ่านสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ได้แก่ สื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่อเอกสารเผยแพร่ และระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ในระดับการวัดระดับความต้องการสารสนเทศนั้น ได้กำหนดระดับคะแนนไว้ 4 ระดับ โดยสรุปทุกสื่อ ดังนี้

ระดับต้องการมาก	กำหนดค่าเท่ากับ	3
ระดับต้องการปานกลาง	กำหนดค่าเท่ากับ	2
ระดับต้องการน้อย	กำหนดค่าเท่ากับ	1
ระดับไม่ต้องการเลย	กำหนดค่าเท่ากับ	0